

1. Vošnjak, Josip (tudi dr. Jože Vošnjak , prvotno Joseph Woschnagg)
zdravnik, publicist, poslanec, politik

Rojen: 04. 1. 1834, Šoštanj

Umril: 21. 10. 1911, Visole nad Slovensko Bistrico

Življenjepis

Josip Vošnjak se je rodil v trgu Šoštanj na št. 27 »Pri Mihelnu«, v hiši usnjarja in uglednega meščana Mihaela Woschnagga in Jožefe, rojene Križan. Najstarejši sin Franz je bil po tradiciji določen, da bo prevzel usnjarsko obrt, mlajša brata Josipa in Mihaela pa je oče poslal na študije. Osnovno šolo je najprej obiskoval v Šoštanju, od 1843–1946 je obiskoval tretji razred Glavne šole in drugi razred gimnazije v Celju, od 1846–1950 je nadaljeval gimnazijo v Gradcu in jo v letih 1850–1952 dokončal na Dunaju. 1852 je na Dunaju začel študirati medicino in jo zaključil 1857. 1858 je bil promoviran v doktorja medicine in istega leta še v doktorja kirurgije. Dr. Josip Vošnjak je malo donosno zasebno prakso opravljal v Šoštanju (1858–1859), Ljubljani (1859), Kranju (1859–1861). V Ljubljani je dobil mesto sekundarija na kirurškem oddelku (1861); nato je bil okrajni zdravnik v Slovenski Bistrici (1861–1870), okrajni zdravnik v Šmarju pri Jelšah (1870–1872). 1872 je dobil državno službo in mesto primarija v prisilni delavnici v Ljubljani in to delo opravljal triindvajset let. Po upokojitvi 1895 se je preselil na svoje vinogradno posestvo na Visole pri Slovenski Bistrici. Poslej se je ukvarjal s publicističnim delom in pisanjem spominov. Poročen je bil s Katarino, rojeno Ozmič (1845–1910), z bližnje Tinjske gore. V njunem zakonu so bili rojeni Maria, Rosa, Ludmila in sin Samo Mihael. V letu po smrti žene je Josip vidno hiral in umrl 21. oktobra 1911. Pokopan je na pokopališču na Venčeslu.

Delo

Dr. Josip Vošnjak je bil med najvidnejšimi zdravniki svojega časa na Kranjskem. Bil je zelo delaven član kranjskega Društva zdravnikov (predavanja o koleri, članka Kolera, KMD 1868 in O koleri, KMD 1887), zavzemal se je za gradnjo nove deželne bolnice v Ljubljani, ureditev zdravniškega pokojninskega sklada. Tudi zato je Kranjska prva priznala okrožnim zdravnikom pravico do pokojnine. Ko je imel mandat v kranjskem deželnem odboru (1878–1995), je vodil zdravstveni referat in dosegel zakon o stalnosti deželnih zdravnikov; 1883–1995 je bil član zdravstvenega sveta. Izdal je knjigo Poduk o človeku ali Kratek razklad človeške anatomije in fiziologije (1863) in objavil članke: Perva pomoč v smertnih nevarnostih (1878), Proti žganju (1886), Kaj človeštvo prideluje in uživa (1887), Dolgost človeškega življenja (1889) itn.

S prelomnim letom 1860, ko je cesar Franc Jožef z Oktobrsko diplomo v Habsburški monarhiji odpravil absolutizem, je mladi Vošnjak aktivno stopil v politiko. Uveljavil se je kot govornik, narodni buditelj, publicist, liberalni politik, državni in deželni poslanec. V Štajerskem deželnem zboru je bil enajst let (1867–1878), v dunajskem državnem zboru pa dvanajst let (1873–1885). Petnajst let je bil poslanec v kranjskem deželnem zboru (1877–1895), kjer je bil od izvolitve 1878 tudi ves čas član deželnega odbora. Aktivno je sodeloval tudi v taborskem gibanju, poudarjal pomen Zedinjene Slovenije, v kateri je videl povezanost narodnostne in gospodarske strani življenja. V javnem življenju je uveljavljen predvsem kot gospodarstvenik nacionalnega pomena. V gospodarstvu sta z bratom Mihaelom znana kot pobudnika in organizatorja hranilništva in posojilništva na Slovenskem. Vošnjak je veliko prispeval tudi k slovenskemu leposlovju, publicistiki in kulturi. Enega največjih uspehov je dosegel, ko je Avstrija 1880 sprejela njegovo resolucijo o uvedbi slovenščine v srednje šole na Kranjskem, Spodnjem Štajerskem, Koroškem, Primorskem in celo v Trstu. 1895 se je upokojil in se preselil na Visole pri Slovenski Bistrici, kamor je že prej hodil na oddih. Poslej se je ukvarjal s publicističnim delom in pisanjem spominov.

Ko se je 1868 v Pragi seznanil s gospodarstvom, še posebej ustrojem čeških hranilnic, o katerih je pisal v Slovenskem narodu leta 1868, je poskusil tudi doma. Ko je služboval v Šmarju pri Jelšah, je 1870 zasnoval okrajno hranilnico in posojilnico, ki pa je vlada ni hotela potrditi. O hranilništvu je objavil več člankov, s katerimi je utemeljeval idejo, namen in njihov obstoj: Posojilnice na pomoč kmetškemu ljudstvu (1872), Zadruga z neomejenim poroštvom (1874),

Posojilnične zadruge (1875), Hranilnice in posojilnice na kmetih (1876). S tem je postavil teoretične osnove zadružništva, vendar jih je na Slovenskem praktično uveljavljal brat Mihael Vošnjak.

Nagrade in priznanja

- častni občan trške občine Šoštanj

2. Vošnjak, Mihael

poslanec, politik, gospodarstvenik

Rojen: 18. 9. 1837, Šoštanj

Umrli: 02. 7. 1920, Glion (Vaud, Švica)

Življenjepis

- Rodil se je v trgu Šoštanj na št. 27 »Pri Mihelnu« v hiši usnjarja in meščana Mihaela Woschnagga in Jožefe, rojene Križan. Najstarejši sin Franz je bil po tradiciji določen, da bo prevzel usnjarsko obrt, mlajša brata Josipa in Mihaela pa je oče poslal na študije. Osnovno šolo (1., 2. razred) je Mihael obiskoval v letih 1845–1847 v Šoštanju in 1847/48 (3. razred) v Celju, realno šolo 1848–1850 (1., 2. razred) v Celju in 1850–52 (3., 4. razred) v Gradcu. Tehniko je študiral v Gradcu od 1852 do 1856 in jo končal na Dunaju 1857. Že kot študent se je zanimal za narodno-gospodarska vprašanja in zato poslušal predavanja še iz knjigovodstva, meničnega prava, kmetijstva in gozdarstva. Po diplomi je kot inženir deloval na železnici do upokojitve 1871. V začetku 80. let 19. stoletja se je poročil z vdovo Henrietto Mayer, rojeno Deutschmann (1840–1924). 1882 se je v njenem zakonu rodil edini sin, kasnejši dr. prava Bogumil Vošnjak (1882–1959), ki je tako polbrat odvetnika dr. Frana Mayerja. Sin Bogumil je bil pravnik, univerzitetni profesor in diplomat. Zaradi njegovih zdravstvenih težav se je Mihael pred prvo svetovno vojno preselil v Gorico in kasneje v Švico. Umrli je v 2. julija 1920 v Glionu v Territitu v Švici, od koder so njegove posmrtno ostanke leta 1927 prenesli v Jugoslavijo in ga pokopali v Šentilju pri Velenju.

-

Delo

- Inž. Mihael Vošnjak (1837–1920) je bil železničarski strokovnjak, politik, deželni in državni poslanec in ustanovitelj hranilništva na Slovenskem. Kot železniški strokovnjak je v letih 1856–1858 sodeloval pri izgradnji železniške proge Logatec–Postojna, zaslužen pa je za izgradnjo železniške proge Celje–Velenje 1891 in 1899 do Dravograda. Leto po upokojitvi, 1880, se je naselil v Celju in se pod vplivom brata Josipa začel poglobljati v gospodarske razmere in pomen kreditnega zadružništva. 1881 je ustanovil Celjsko posojilnico po zgledu Schulze-Delitzscheve hranilnice in posojilnice. Aktivno je pomagal pri ustanavljanju hranilnice in posojilnice tudi drugod, npr. šoštanjske hranilnice 1874, 1881 v Ljubljani, Vrhniki in Žalcu; 1882 v Mariboru in Sevnici; 1883 v Gorici in na Ptuj; 1884 v Črnomlju, Slov. Konjicah, Kopru in Krškem. Na njegovo pobudo je 1883 pet hranilnic na zboru v Celju ustanovilo Zvezo slov. posojilnic, ki je kasneje zajela vse Slovenske hranilnice in posojilnice. 1905 je bila na njegov predlog v Celju ustanovljena Zadružna zveza. V 80-ih letih se je začel boriti s celjskimi Nemci in nemškutarji, pri čemer je pokazal velike organizacijske sposobnosti in smisel za zbiranje narodnega kapitala, ki naj bi bil osnova za gospodarsko neodvisnost in kulturni razvoj.
- Bil je poslanec za kmečki okraj Celje v štajerskem deželnem zboru v Gradcu (1884–1897) in državnem zboru na Dunaju (1885–1897).

3. Musi, Peter (tudi Mussy, Mussi)
šolski upravitelj, publicist, pedagog

Rojen: 26. 6. 1799, Vransko

Umril: 06. 3. 1875, Šoštanj

Življenjepis

Rodil se je 26. junija 1799 (krščen 28. junija 1799) v trgu Vransko kot sin kmeta posestnika Josipa Musija (Josepf Mussy) in Ane, rojene Terbovc (Anna Terbouzin). Šolanje, ki ga je pričel na Vranskem, je nadaljeval v Celju, kjer je 13. avgusta 1818 končal enoletni učiteljski tečaj in si tako pridobil naziv učiteljskega pomočnika. Zaposlil se je kot zasebni učitelj na gradu Jelšingrad v Šmarju pri Jelšah (1819-1820), po dekretu lavantinskega konzistorija pa je 18. novembra 1820 dobil začasno učiteljsko mesto v Škocjanu pri Dobrli vasi na Koroškem. 4. julija 1822 je opravil izpit za poučevanje v prvem in drugem razredu glavnih šol ter istega leta zaprosil za delovno mesto v Šoštanju, kamor je bil 10. oktobra najprej nameščen za začasnega učitelja (služba, združena s službo cerkovnika in organista), naslednje leto pa je bil potrjen kot redni učitelj. Leta 1827 je bil z odlokom lavantinskega konzistorija imenovan za vzornega učitelja, to je najboljšega učitelja v okrožju, in šola je dobila naziv vzorna šola. Leta 1828 je v Celovcu opravil izpit tudi za poučevanje v tretjem razredu glavnih šol, zaradi česar je imel možnost, da se zaposli na glavni šoli v Celju, vendar je ostal v Šoštanju, kjer se je leta 1831 poročil s hčerko graščaka iz Emmersdorfa pri Celovcu Berto Allesch. V zakonu se jima je rodilo sedem otrok. Leta 1870 je bil imenovan za nadučitelja, konec leta 1872 pa se je po 53-letnem službovanju upokojil in naslednje leto svojemu nasledniku predal tudi upraviteljske posle. Umril je 6. marca 1875, star 76 let. Pokopan je bil na šmihelskem pokopališču v Družmirju. Za svoje delo je prejel več priznanj in odlikovanj, vse do leta 1952 pa je po njem nosila ime tudi ena od šoštanjskih ulic.

Delo

Musi je poučeval na trivialki, kjer je bil učni jezik nemški, in v nedeljski šoli, kjer je poučeval v slovenščini. Leta 1832 je napisal učbenik za nedeljske šole z naslovom *Navod v branju za mladost nedeljskih šol*, v katerem je kot eden prvih pri učenju branja priporočal t. i. glaskovalno metodo. Znanih je pet ponatisov. Ponatis učbenika je leta 1839 toplo priporočil tudi Anton Martin Slomšek, ki ga je kot enega svojih sodelavcev pritegnil k pripravi novih učbenikov za ljudske šole. Musi je zanj sestavil tudi stensko začetnico, ki je šla v tisk leta 1851, za pouk branja po glaskovalni metodi pa naj bi sestavil tudi slovensko začetnico, za katero pa ne vemo, če je sploh bila natisnjena. Sodeloval je tudi pri sestavi Malega in Velikega berila za prvošolce in pri Ponovilu potrebnih nauk za nedeljske šole na kmetih iz leta 1854. Napisal je obsežno poglavje z naslovom *Vodba modrega kmetovanja po Koroškem, Krainskem in Štajerskem*, ki je izšlo tudi kot samostojna knjiga. Bil je ugleden sadjar (ukvarjal pa se je tudi s čebelarstvom in sviloprejestvom), znan po vsem Štajerskem, član kmetijske in vrtnarske družbe v Gradcu ter vrtnarske družbe v Frauendorfju na Bavarskem. Svoje znanje in izkušnje z različnih področij kmetijstva je predstavil v številnih člankih, ki so izhajali v tedanjih časopisih. Bil pa je tudi prvi slovenski učitelj, ki se je zanimal za šolsko hranilništvo, in velja za začetnika šolskega hranilništva na Slovenskem. Leta 1854 je v Šoštanju osnoval tudi javno knjižnico. Opravljal je naloge občinskega pisarja ter zasebnega učitelja, v zadnjem obdobju svojega življenja pa se je angažiral tudi pri skrbi za revne Šoštanjčane. Opravljal je delo upravitelja in predsednika Bratovščine dejanske ljubezni do bližnjega.

Leta 1848 je pod naslovom *Počivnica pri pogrebi častivredniga gospoda Ferdinanda Karka ...* napisal in izdal nekrolog za šoštanjskim župnikom, leta 1849 pa štirikitično prigodniško pesem *Počivnica Ženjini, gospodu Vincencu Wožnaku in nja nevesti, divici Mimici Wožnakovi ...* ob poroki sestre Josipa in Mihaela Vošnjaka Marije z očetovim bratrancem.

Nagrade in priznanja

7. novembra leta 1927 je bil z odlokom lavantinskega konzistorija imenovan za vzornega učitelja, to je najboljšega učitelja v okrožju, prejel pa je tudi nagrado za vodenje nedeljske šole. Kot ugleden sadjar, znan po vsem Štajerskem, je za svoje delovanje dobil več nagrad, leta 1828 mu je za uspešno delo na sadjarskem področju nadvojvoda Ivan podelil srebrno svetinjo (z nadvojvodo Ivanom, sinom avstrijskega cesarja Leopolda, sta se tudi osebno poznala in Peter Musi mu je cepil trto). 27. septembra leta 1871 je prejel najvišje med svojimi priznanji – zlati zaslužni križec s krono.

28. februarja 1977 je Svet mentorjev za mladinsko varčevanje Ljubljanske banke sprejel Pravilnik o podeljevanju Musijeve značke mladim varčevalcem v pionirskih in mladinskih hranilnicah.

4. Hribernik, Franc

zgodovinar, ravnatelj, pedagog, kronist

Rojen: 1887, Braslovče

Umril: 21. 4. 1965, 21. april 1965, Mozirje

Življenjepis

Franc Hribernik je bil rojen v Braslovčah, preživel mladost v Žalcu, končal učiteljske v Mariboru in bil v času pred prvo svetovno vojno zaposlen po različnih osnovnih šolah. Leta 1920 je prišel v Šoštanj in bil nastavljen za ravnatelja novoustanovljene meščanske šole do leta 1941, ko mu nemške okupacijske oblasti niso več dovolile poučevanja. V zgodovino Šoštanja je zapisan kot predan ravnatelj in vodja meščanske šole ter eden od ustanoviteljev srednjega šolstva v naši dolini. Leta 1926 je bila na njegovo pobudo v Šoštanju ustanovljena Kmetijska nadaljevalna šola. Preselil se je v Mozirje, 1945 postal ravnatelj novoustanovljene nižje gimnazije in se leta 1946 upokojil. Umril je 1965 v Mozirju, kjer je tudi pokopan.

Delo

Ob pedagoškem delu je poznan kot zapisovalec narodnega blaga, publicist, zgodovinar in kronist. Leta 1930 in 1932 je v samozaložbi objavil prva dva dela zgodovine Šoštanja - Mesto Šoštanj. Tretji del je ostal neobjavljen. Njegovo delo predstavlja prvi poskus napisati popolno zgodovino zahodnega dela Šaleške doline od najstarejših časov do 20. stoletja.

Dosežki

Zgodovinski opis v treh zvezkih: "Mesto Šoštanj, zgodovinski opis", izšel 1930, drugi zvezek 1932, tretji zvezek je ostal v rokopisu. Ponatis njegovih del je izšel leta 1998.

5. Destovnik, Karel - Kajuh (vzdevek Kajuh, psevd. Drago Jeran, Peter Kalin, Matevž Pečnik, Jernej Puntar, Blaž Burjevestnik, Kajuhov Tonč, part. i. Kajuh) literat, narodni heroj

Rojen: 19. 12. 1922, Šoštanj

Umril: 22. 2. 1944, Šentvid nad Zavodnjem

Življenjepis

Bil je prvi otrok Marije Vasle in Jožeta Destovnika. Vzdevek Kajuh je dobil po imenu rojstne hiše svojega deda v Skornem pri Šoštanju. Po OŠ v Šoštanju (1928–1933) je obiskoval gimnazijo v Celju, kjer so ga 1940 izključili zaradi komunističnih idej; šolanje je nadaljeval v Mariboru. Od 1934 bil aktiven član komunistične mladinske organizacije (SKOJ), poverjenik *Slovenske mladine* (za Šoštanj in delno za celjsko gimnazijo). Bil je aktiven v protifašističnih akcijah šoštanjskega Sokola. V začetku 1941 so ga internirali v taborišče Ivanjica v Srbijo. Ob napadu na Jugoslavijo je odšel s prostovoljci v Zasavsko hribovje; bil zaprt v Šmartnem pri Slovenj Gradcu, kjer je napisal *Nenapisano pesem iz ječe*, prvo sl. pesem, ki jo je navdihnilo trpljenje v zaporu. Septembra 1941 je ilegalno bival v Ljubljani in se vključil v NOB. Avgusta 1943 je odšel v partizane in bil vodja kulturniške skupine v XIV. udarni diviziji. Konec 1943 je v Starih Ogencah nad Juriščami divizijska tehnika razmnožila zbirko njegovih *Pesmi* (v 38 izvodih, opremil Janez Weiss - Belač). Januarja 1944 je odšel z divizijo čez Hrvaško na Štajersko in bil 22. februarja ustreljen na Žlebnikovi domačiji v Šentvidu nad Zavodnjem pri nenadnem napadu nemške izvidniške patrolje; istega leta je izšla posthumna izdaja njegovih pesmi.

Delo

Pesmi je začel pisati v nižji gimnaziji in objavljati leta 1938 v *Slovenski mladini*, pozneje v *Srednješolcu*, *Mladem Prekmurcu* in *Sodobnosti*; hkrati je sodeloval v naprednem kulturnem in političnem življenju v Šoštanju. 1940 je napisal cikel *Žalostnih* in se pričel zanimati za pesništvo Majakovskega, ki ga je močno motiviralo. Pesem *Stara žalostna* pomeni Kajuhov največji predvojni literarni uspeh. V mariborskem obdobju je pričel pisati eseje (o nalogah sodobne poezije); kot prevajalec je sodeloval pri *Knjigi za vsakogar* (o sodobni ruski književnosti) ter prevedel dve črtici Maksima Gorkega. 1942 pripravil pesniško zbirko *Markacije* in z B. Štihom pisal dramo *Mati*. Pesmi s tematiko NOB je objavljali v *Mladi Sloveniji*, *Slovenskem poročevalcu*, *Naši ženi*, *Setvi* idr. Osrednji pesniški navdih so mu bila načela OF in ideja novega sveta. Pesniški vrh je dosegel v polemični *Slovenski pesmi*, ciklusu *Ljubezenske* in nekaterih značilnih ženskih pesmih (*Kje si, mati*, *Materi padlega partizana*, *Materi treh partizanov*, *Dekle v zaporu*). Prva tiskana izdaja njegovih pesmi je izšla v Klopčičevem uredništvu leta 1945 v Ljubljani. Po vojni je izšlo preko trideset različnih izdaj njegovih pesmi in veliko prevodov v druge jezike. Številne njegove pesmi so uglasbene.

6. Röck, Ivan Blaž (part. i. Biba) udeleženelec NOB

Rojen: 11. 11. 1914, Šoštanj
Umrli: 06. 3. 1942, Maribor

Življenjepis

Po končani osnovni šoli v Šoštanju in opravljeni gimnaziji v Celju je leta 1932 začel študirati medicino v Ljubljani in nato od 1939 v Zagrebu. Bil je v odboru Akademске sekcije, 1937 je bil izvoljen za predsednika Društva medicincev, 1939 pa postal predsednik Akademskega društva Triglav v Zagrebu. Že od 1932 je bil član Komunistične partije in bil zaradi komunističnega delovanja večkrat zaprt. Po okupaciji je kot član PK KPS za severno Slovenijo z ilegalnim imenom Silvo organiziral NOB na Štajerskem. 30. oktobra 1941 so ga Nemci v Celju aretirali in 6. marca 1942 v Mariboru ustrelili.
